

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Український гідрометеорологічний інститут

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Українського
гідрометеорологічного інституту
ДСНС України та НАН України
протокол № 5
від «26» червня 2017 року

Голова Вченої ради
Українського
гідрометеорологічного інституту
ДСНС України та НАН України,
член-кореспондент НАН України

Володимир ОСАДЧИЙ

ПОЛОЖЕННЯ

**про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня в Українському гідрометеорологічному інституті
ДСНС України та НАН України**

Київ – 2017

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про порядок оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – Положення) в Українському гідрометеорологічному інституті ДСНС України та НАН України є основним нормативним документом, що регламентує основні принципи поточного і підсумкового оцінювання результатів підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – аспірантів) та умови їх реалізації, що затверджуються вченою радою Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України (далі – Інститут) відповідно до законодавства України про вищу освіту.

1.2. Положення є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти і встановлює сукупність організаційно-методичних заходів щодо:

- перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок аспірантів, набуття ними фахових компетентностей;
- інформування аспірантів про якість досягнутих результатів;
- забезпечення дотримання принципів об'єктивного оцінювання та подолання елементів суб'єктивізму;
- підвищення мотивації аспірантів до систематичного засвоєння програмного матеріалу та активної роботи впродовж усього періоду навчання, переорієнтації їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок; систематизації знань аспірантів та їх активне засвоєння;
- не допущення розбіжностей між контрольними завданнями та змістом робочих навчальних програм з навчальних дисциплін;
- забезпечення відкритості контролю, форм контрольних заходів і критеріїв оцінювання знань, умінь та навичок;

- створення належних умов досягнення програмних результатів навчання і підготовки до контрольних заходів;

- аналіз програмних результатів навчання та вплив науково-педагогічного працівника на процес самостійної роботи аспірантів і ефективність освітнього процесу в цілому;

- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей аспірантів, розвитку їх наукового світогляду, творчого мислення та підвищення ефективності освітньої діяльності науково-педагогічних працівників.

1.3. Реалізація основних завдань оцінювання результатів підготовки аспірантів в Інституті досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контрольних заходів. За місцем, яке посідає контрольний захід в освітньому процесі, розрізняють: поточний контроль і підсумковий контроль.

1.4. Аспіранти мають бути чітко проінформовані про стратегію оцінювання, яка застосовується щодо освітньо-навчальної програми «Гідрометеорологія»; про те, які методи оцінювання будуть до них застосовані; які очікувані результати, а також про те, які критерії будуть використані при оцінюванні результатів навчання.

1.5. Підготовка аспірантів передбачає успішне виконання в повному обсязі освітньо-наукової програми «Гідрометеорологія» та написання дисертаційної роботи, згідно з індивідуальним планом роботи аспіранта, в якому визначаються зміст, строки виконання та обсяг усіх видів науково-дослідницьких робіт, а також запланований захист дисертації упродовж строку підготовки в аспірантурі. Індивідуальний план роботи аспіранта погоджується здобувачем з його науковим керівником та затверджується Вченою радою Інституту впродовж двох місяців з дня зарахування аспіранта до аспірантури Інституту.

1.6. Індивідуальний план роботи є обов'язковим до виконання здобувачем і використовується для оцінювання успішності запланованої роботи. Порушення

строків виконання індивідуального плану роботи без поважних причин, передбачених чинним законодавством України, може бути підставою для ухвалення Вченою радою Інституту рішення про відрахування аспіранта.

1.7. Протягом строку навчання в аспірантурі Інституту аспірант зобов'язаний виконати усі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема навчальні: здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та навчально-педагогічної діяльності. Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені навчальним планом та індивідуальним навчальним планом аспіранта. Також аспірант зобов'язаний виконати усі вимоги до наукової складової програми: провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, публікувати наукові статті за темою дисертації, проводити експериментальне впровадження, оприлюднити результати дослідження на конференціях, семінарах та вчасно захистити дисертацію.

1.8. Наукова складова освітньо-наукової програми оформляється у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта і є невід'ємною частиною індивідуального плану аспіранта. Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючими або разовими спеціалізованими вченими радами, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, яке пропонує розв'язання актуального наукового завдання в галузі знань 10 – Природничі науки або на межі кількох галузей знань, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях. Стан готовності дисертації аспіранта

Інституту до захисту визначається науковим керівником та випусковим відділом (за результатами розгляду дисертаційної роботи на розширеному засіданні).

1.9. Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом його індивідуального навчального плану і рекомендація відділу, в якому виконувалась дисертація.

2. Порядок організації оцінювання результатів навчання аспірантів

2.1. Оцінювання знань, умінь та навичок аспірантів проходить за результатами їх навчання. Перелік екзаменів та заліків визначається навчальним планом та робочою навчальною програмою дисципліни.

2.2. Система оцінювання знань, умінь та навичок аспірантів, набутих під час навчання, містить такі складові:

- вхідний контроль як діагностика вхідного рівня знань аспірантів (не є обов'язковим, застосовується за вибором викладача);
- поточний контроль результатів навчальної діяльності аспірантів та оцінювання її результатів під час вивчення обов'язкових і вибіркового дисциплін;
- підсумковий контроль результатів навчальної діяльності здобувачів освіти та оцінювання її результатів після вивчення дисциплін у відповідності до навчального плану;
- комплексний підсумковий іспит з фаху після опанування освітньої складової освітньо-наукової програми «Гідрометеорологія».

2.3. Вхідний контроль застосовується як передумова успішної організації вивчення дисципліни. Він дає змогу визначити наявний рівень знань аспірантів і слугує науково-педагогічному працівнику орієнтиром для реалізації індивідуального підходу в процесі викладання дисципліни та визначенні форм і методів організації освітнього процесу.

2.4. Поточний контроль результатів навчальної діяльності аспірантів під час вивчення обов'язкових і вибіркового дисциплін здійснюється з метою перевірки

знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти під час проведення аудиторних (семінарських та практичних занять), а також для перевірки результатів виконання та захисту завдань самостійної роботи. Завданням поточного контролю є перевірка рівня: засвоєння відповідного навчального матеріалу, набуття знань та сформованості навичок вирішення конкретних питань та ситуацій, умінь самостійно опрацьовувати завдання самопідготовки, здатності осмислювати сутність змісту матеріалу заняття, сформованості вмій публічно чи письмово обґрунтувати власну точку зору, уміння працювати колективно, здатність нести відповідальність за надані рекомендації та прийняті рішення тощо. Поточний контроль результатів навчання передбачає такі форми оцінювання:

- усне опитування;
- презентації;
- самооцінювання;
- спостереження за активністю аспірантів;
- практичний контроль;
- тестовий контроль;
- контроль рівня підготовки рефератів, есе з аналізом публікацій (з урахуванням дотримання вимог академічної доброчесності);
- рівня перекладів іншомовних текстів (при вивченні іноземної мови);
- рівня виконання завдань з поглибленого вивчення дисципліни;
- заліки.

Завдання поточного контролю зорієнтовані допомогти аспірантам організувати свою роботу самостійно, сумлінно та систематично щодо опанування матеріалу навчальних дисциплін і мають на меті:

- визначити повноту, глибину опанування програми навчальної дисципліни та якість сприйняття матеріалу, що вивчається;
- виявити рівень досягнення програмного результату навчання, , рівень сформованості відповідних компетентностей;

- визначити недоліки у засвоєнні навчального матеріалу і спланувати заходи щодо їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності аспірантів при підготовці до навчальних занять та визначити причини, що перешкоджають успішній систематичній навчальній роботі;
- виявити рівень навичок самостійної роботи й окреслити шляхи та засоби щодо їх розвитку;
- стимулювати інтерес аспірантів до змісту навчальної дисципліни та активність до пізнання.

Бали, отримані аспірантами за результатами поточного контролю з дисципліни, науково-педагогічний працівник заносить до журналу обліку роботи науково-педагогічного працівника і оголошує на кожному практичному/семінарському занятті.

У разі пропуску з поважних причин аудиторних занять аспірант має право їх відпрацювати за графіком консультацій. Поважними причинами пропуску аудиторних занять можуть бути хвороба, виклик до суду, правоохоронних органів чи до військового комісаріату; відрядження; сімейні обставини тощо, що мають бути підтверджені документально – лікарняний, медична довідка, повістка, тощо.

Порядок відпрацювання пропущених занять визначає викладач.

Поточний контроль за результатами наукової діяльності передбачає участь аспірантів у роботі наукових конференцій, семінарів, круглих столів, підготовці публікацій, написання частини дисертаційного дослідження.

2.5. Підсумковий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання аспірантів з певної дисципліни навчального плану, що здійснюється в Інституті у формі екзамену або диференційованого заліку.

На підсумковий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку рівня розуміння аспірантами програмного

матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей та програмних результатів навчання.

Проведення підсумкового контролю з дисципліни передбачається робочою програмою навчальної дисципліни і реалізується в межах годин, відведених згідно з навчальним планом, на екзаменаційну та залікову сесії. Проведенню підсумкового контролю з навчальної дисципліни передують консультації, години на яку передбачено навчальним планом.

Екзамен – форма підсумкового контролю рівня засвоєння теоретичного і практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід за екзаменаційними білетами, складеними за програмою дисципліни і затвердженими Вченою радою Інституту. Метою екзамену є перевірка рівня засвоєння аспірантами програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності до творчого використання накопичених знань, формування власного ставлення до проблеми. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння категорійним апаратом, фаховою термінологією та теоретичними знаннями;
- вміння демонструвати практичні навички при розв'язуванні задач, вирішенні ситуацій;
- вміння продемонструвати креативність та системність знань, володіння сучасними методами, методиками при вирішенні практичних питань.

Екзамен проводиться в усній або письмовій формі за екзаменаційними білетами, складеними за програмою дисципліни і затвердженими Вченою радою Інституту. Екзаменаційні білети зберігаються у відділі аспірантури. Щороку вони переглядаються та затверджуються в установленому порядку.

Структуру екзаменаційного білета та критерії оцінювання кожного типу екзаменаційних завдань визначає науково-педагогічний працівник (викладач), про що повідомляє аспірантів на початку вивчення дисципліни.

Якщо до екзаменаційного білета включаються як завдання блоки тестових питань, рекомендовано використовувати тести закритого типу (з варіантами відповідей) та відкритого типу (без варіантів відповідей). Відповідь аспіранта на кожне із завдань екзаменаційного білета, залежно від рівня її повноти й коректності, оцінюється різною кількістю балів.

Загальна підсумкова оцінка вивчення дисципліни з підсумковим контролем у формі екзамену складається із суми результатів поточного та підсумкового контролю, яка фіксується в екзаменаційній відомості. Якщо аспірант був відсутній з неповажної причини, викладач виставляє у відомість «не з'явився» і ставить свій підпис.

Повторне складання екзаменів з кожної дисципліни допускається не більше двох разів. При незадовільній оцінці з першої спроби – науково-педагогічному працівнику з даної дисципліни, другий раз – комісії, яка створюється наказом директора Інституту.

Аспірант, який набрав менше 34 балів (включно), не допускається до повторного складання екзамену і вважається таким, що має академічну заборгованість.

Диференційований залік – форма підсумкового контролю рівня засвоєння аспірантами навчального матеріалу з окремої навчальної дисципліни на підставі результатів поточного контролю рівня знань, умінь та навичок здобувачів освіти. Оцінювання результатів навчальної діяльності аспірантів з обов'язкових та вибірковок дисциплін здійснюється відповідно до навчального плану або на підставі результатів поточного контролю, тестів тощо. Присутність аспірантів на екзамені та заліку є обов'язковою.

2.6. Комплексний підсумковий екзамен з фаху – це заключний етап оцінювання, який здійснюється після завершення освітньої теоретичної та практичної частини навчання за освітньо-науковою програмою з метою встановлення фактичної відповідності рівня досягнення аспірантами програмних

результатів навчання і набуття програмних компетентностей, передбачених освітньо-науковою програмою. Атестація здійснюється на підставі оцінки рівня інтегральної компетентності – уміння розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики відповідно до спеціалізації.

Метою комплексного екзамену з фаху є визначення рівня опанування аспірантами нормативних дисциплін циклу професійної підготовки та вибіркових дисциплін освітньо-наукової програми.

Інформаційною базою для формування засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення програмних результатів навчання за освітньо-науковою програмою є змістові модулі за програмами навчальних дисциплін, що формують систему компетентностей аспіранта і виносяться на комплексний екзамен.

Засобами оцінювання рівня фахових знань, умінь та навичок аспірантів, ступеня сформованості їх професійних компетентностей є теоретичні питання (тести) та практичні завдання.

Атестація здійснюється на підставі оцінки рівня загально-професійних і професійно-практичних компетентностей аспірантів, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-кваліфікаційними характеристиками фахівців за галуззю знань (спеціальністю).

Комплексний екзамен за спеціальністю складає кожен аспірант після повного виконання ним навчального плану. Терміни проведення екзамену визначаються навчальними планами та графіком навчального процесу.

Екзаменаційна комісія затверджується наказом директора Інституту. До складу комісії входять: заступник директора з наукової роботи, гарант програми та науково-педагогічні працівники з числа групи забезпечення освітньо-наукової програми.

2.7. Результати поточного, підсумкового та комплексного контролю є рівноцінними показниками рівня досягнення аспірантами програмних результатів навчання, визначених освітньо-науковою програмою. Оцінювання аспірантів – один із найважливіших складників освітнього процесу вищої школи.

Оцінювання навчальних досягнень аспірантів будуються на принципах:

- об'єктивності визначення міри досягнення запланованих результатів навчання;
- використання чітких й оприлюднених критеріїв виставлення оцінок;
- здійснення адміністративних перевірок точності проведення виписаних процедур.

Академічні успіхи аспірантів визначаються на основі рейтингової системи оцінювання, що використовується в Інституті, реєструється з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS. Підсумкова оцінка навчальної діяльності аспірантів виставляється за такою шкалою:

Переведення 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	диференційована	у формі заліку	
90 – 100 (творчий рівень)	5 (відмінно)	зараховано	A
85 – 89 (високий рівень)	4 (дуже добре)		B
70-79 (достатній рівень)	4(добре)		C
65-69 (задовільний рівень)	3 (задовільно)		D
60-64 (задовільний рівень)	3(достатньо)		E
35-59 (низький рівень)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	не зараховано з можливістю повторного складання заліку/екзамену	EF
0-34 (незадовільний рівень)	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Таблиця оцінок ЄКТС дозволяє здійснювати прозоре тлумачення та конвертацію оцінок з однієї системи в іншу. Ця таблиця встановлює

співвідношення між різними системами оцінок в Європейському просторі вищої освіти та за його межами.

Результати підсумкового контролю оцінюється від 0 до 100 балів:

- аспірантам, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку А. При цьому оцінку - 100 балів, як виняток, можуть отримати тільки аспіранти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, виступали на конференціях тощо;

- аспірантам, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на високому рівні, проте у відповідях допустили неточності, ставлять оцінку В;

- аспірантам, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку С;

- аспірантам, які показали задовільні результати оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку D;

- аспірантам, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни дисципліни та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку E.

Аспіранти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки FX або F, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і повторно перескласти підсумковий контроль.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до відомості підсумкового оцінювання та індивідуальних планів роботи аспірантів.

Розподіл кількості балів за видами завдань під час поточного і підсумкового контролю з дисципліни та критерії оцінювання знань аспірантів визначаються науково-педагогічним працівником, відображаються у робочій програмі

навчальної дисципліни та доводяться до відома аспірантів науково-педагогічним працівником на першому навчальному занятті з дисципліни. При вивченні навчальних дисциплін, що складаються з кількох розділів загальна оцінка з дисципліни розраховується як середньозважена за результатами підсумкового контролю.

3. Ліквідація академічної заборгованості

3.1. Ліквідація академічної заборгованості проводиться після закінчення залікової або екзаменаційної сесії за окремим розкладом, складеним не пізніше початку наступної сесії.

3.2. Аспірант, який не склав екзамен чи залік під час періоду ліквідації академічної заборгованості відраховується з аспірантури Інституту.

4. Оцінювання результатів проходження практики

4.1. Оцінювання результатів набуття знань, навичок та практичних умінь аспірантів під час проходження навчально-педагогічної практики відбувається за 100-бальною шкалою і включає оцінювання: письмового звіту, усної презентації, та врахування відгуку керівника практики.

5. Заключні положення

5.1. Це Положення, а також всі зміни до нього затверджуються на засіданні Вченої ради Інституту.

5.2. Дія цього Положення поширюється на всі підрозділи Інституту, які пов'язані з підготовкою здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

5.3. Це Положення, а також всі зміни до нього розміщуються на офіційному сайті Інституту.